

ATEBE: Dinî Arařtırmalar Dergisi – ATEBE: Journal for Religious Studies

e-ISSN: 2757-5616

Aralık / December 2020, 4: 119-132

Kıbrıs'ta Tarafı Olmayanlar: Koruçam Köyü Marunîleri

Who Are Not Sides in Cyprus: Kormakitis Village Maronites

Mustafa Şengil

Dr. Diyanet İşleri Başkanlığı

PhD. Presidency of Religious Affairs

Ankara/Turkey

mustafasengil_85@hotmail.com

orcid.org/ 0000-0002-2904-1776

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliř Tarihi / Date Received: 16 Kasım/November 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 6 Aralık/December 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Aralık/December 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Atıf / Cite as: Şengil, Mustafa. "Kıbrıs'ta Tarafı Olmayanlar = Who Are Not Sides in Cyprus: Kormakitis Village Maronites". *ATEBE* 4 (Aralık /December 2020/2): 119-132

İntihal / Plagiarism: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism.

Copyright © 2020. Published by Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Social Sciences University of Ankara, Faculty of Islamic Sciences, Ankara, 06050 Turkey. All rights reserved.

CC BY-NC-ND 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial NoDerivatives International License.

Kıbrıs'ta Tarafı Olmayanlar: Koruçam Köyü Marunîleri¹

Öz

Kıbrıs Adası tarih boyunca farklı ırk ve dinlere ev sahipliği yapmış bir adadır. Bugün kuzey kısmı Türkiye Cumhuriyeti'nin, güney kısmı ise Yunanistan'ın garantörlüğü altında bulunan Kıbrıs'ta iki ayrı devlet yaşamaktadır. Türk, Rum ve İngilizler dışında insanların merak ettiği ancak araştırma girişiminde de bulunmadığı farklı ırkları, dolayısıyla farklı dinleri bünyesinde bulunduran Kıbrıs Adası tarih boyunca cazibesini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Bilindiği gibi Kıbrıs'ta Müslümanlar ve Ortodoks Hıristiyanlar yaşamaktadır. Bu çalışmada 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'na göre azınlık olarak tanınan ve adanın iki büyük topluluğunun dışında kalan Marunîler ile onların Kuzey'de yeniden yerleşmelerine izin verilen tek yer olan Koruçam Köyü hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Din, Katolik, Marunîler, Azınlık.

Who Are Not Sides in Cyprus: Kormakitis Village Maronites

Abstract

The island of Cyprus has hosted many civilizations and cultures in different periods of history. Today the northern part of the Republic of Turkey, and the southern part of Greece's guarantor live under two separate states in Cyprus. The island of Cyprus, which includes different races, and therefore different religions, that people other than Turkish, Greek and British people are curious about but did not attempt to research, has never lost its charm throughout history. As it is known, Muslims and Orthodox Christians live in Cyprus. In this study, information was given about the Maronites, which were recognized as minorities according to the 1960 Constitution of the Republic of Cyprus and remained outside the two major communities of the island, and the village of Kormakiti, the only place where they were allowed to settle in the North.

Keywords: Cyprus, Religion, Catholic, Maronite, Minority.

Extended Abstract

The Maronites are a group of Christians who live in Lebanon and Syria, who adheres to the Eastern rite of the Catholic Church. Saint Maron, who is thought to have lived in the second half of the 4th century and died at the beginning of the 5th century, lived a solitary life as a priest of the Antakya Church on the banks of the Asi River in the west of Syria. The origin of the Maronites is based on the congregation gathered in the monastery built around the tomb of their founders.

The spiritual leader of the Maronite Church after the Pope is the patriarch of Antakya and the whole east, living in Bkerke near Beirut. The worship tradition of the Maronites has the characteristics of the Antakya Church. In the beginning, Aramaic dialect of Syriac was

1 Bu çalışma 2010 yılında tamamladığımız "Dinler Tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Marunîler" adlı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır./ This article is extracted from my master thesis dissertation entitled "Maronites of Turkish Republic of Northern Cyprus from the Viewpoint of History of Religions" year 2010.

used as the language of ritual, and today, Maronite Arabic has become widespread.

The history of the Maronites as an ethnic community in Cyprus dates back to the 7th century. Today, there are four Maronite villages in the TRNC and the largest of them is the Kormakitis (Koruçam) village, which is the subject of our article. The Maronites of Cyprus belong to the eastern Christian cult of the Catholic Church. The Maronite Church in Lebanon has a Maronite archbishop elected by the holy spiritual council and approved by the pope.

After the 1974 Peace Operation, many Maronites migrated to the south of the island, except for some Maronite populations in Koruçam (Kormakitis), Özhan (Asomatos) and Karpasa (Karpashia). In 1975, the number of Maronite voluntarily staying on the Turkish side was nine hundred and seventy-nine. Today, about one hundred and twenty people live in Koruçam. For the Maronites, villages are important for their religion and traditions. Therefore, very crowded village visits are made on holidays and special days.

The Maronites are organized in several ways to keep their religion and culture alive. These include establishing camps for young people to come together, establishing clubs and cultural associations, organizing camps, publishing monthly community magazines, establishing scouting clubs, and building websites.

The Maronites use their unique Maronite Arabic language as their language. However, when they encounter Greeks, they speak Greek. The languages of yin are Arabic. Antony Haji Rousso states that they could read and understand Arabic but could not write. Therefore, he says that his children are about to forget the Maronite Arabic language and that they have made demands from the Greek administration for this language education and to make up for this deficiency. Today, Maronite Arabic has been included among the languages that are about to disappear by UNESCO.

The Maronites of Koruçam Village try to live and not forget their religion, traditions, customs, and language as much as possible. The Vatican also takes care of a handful of people here and their relationship with Catholic Christianity and sends clergymen. The Maronites have a representative representing them in the Greek parliament. They were considered as minorities according to the 1960 Constitution and were given the right to choose their own representatives.

Koruçam Village is located 35 kilometers west of Girne district. Koruçam Village is the largest of the four Maronite villages in the TRNC. For this reason, this place has been the center of Marunism in history. The Cathedral in the center of the village was used as the Archbishopric. Its soil consists of fertile lands. Currently, the population of the village is stated as around one hundred and twenty, but this number is variable. Since 1974, the houses in Koruçam reflect the traditional Cypriot architectural style, since they have not undergone any changes until this time.

There are five holy places in the village. These; St George's Cathedral, St George's Chapel, Franciscan Brothers Monastery, Mary's Chapel (Chapel of the Blessed Virgin), St George's Chapel 2.

As a result of sharing the same geography in societies, mutual influence is an inevitable reality. The Maronites were also affected by this, and as a result, Greek began to replace their mother tongue. Their sensitivity to language stems from their fear of losing their

religion behind the language. While there is a clear line between Turkish Cypriots and Maronites in terms of religious life, there are many similarities in terms of social life. The architectural structure of the houses, sitting inside, eating and drinking habits, and so on. There are many similarities in matters. However, it should be appreciated that this is a natural situation.

Because of the Orthodox Christians in Cyprus, the Greeks do not look very favorably on the Maronites because they are Catholic and they still want them to convert to Orthodox Christianity, even if they do not openly state it. However, due to the understanding of tolerance Islam instilled in Muslims, Muslims, and therefore Turkish Cypriots, treat those who are not of their own religion warmly and sincerely and respect their religion and life. As a result of this, an atmosphere of tolerance and peace has been created in the TRNC. Therefore, Turkish Cypriots who go to visit Maronite villages are very warmly welcomed, although their religion and nationality are different.

Giriş

Marunîler Lübnan ve Suriye’de yaşayan Katolik Kilisesi’nin Doğu âyin ritine bağlı Hıristiyanlardan bir gruptur. 4. Yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı ve 5. Yüzyılın başlarında öldüğü tahmin edilen Aziz Maron, Suriye’nin batısında Asi Nehri kıyılarında, Antakya Kilisesi’ne bağlı bir rahip olarak münzevî bir hayat yaşamıştır. Marunîlerin kökeni, kurucularının kabri etrafında inşa edilen manastırda toplanan cemaate dayanmaktadır.² Marunîlerin, Ortodoks diofizit^{3*} anlayışın teyit edildiği Kadıköy Konsili (MS 451)’ ni kabul ederek monofizitliğe^{4**} karşı tavır almaları, doğu kiliseleri içinde müstakil bir kilise olma yolundaki ilk ciddi adımları olmuştur. Kadıköy Konsili’nin diofizit anlayışını benimseyerek monofizitliğe karşı çıkan Marunîlerin bu tavrı haçlı seferlerine kadar hiç dikkate alınmamıştır. Haçlı seferleri sırasında haçlıları sevinçle karşılayan Marunîler Lübnan’da, Kıbrıs’ta ve Antakya bölgele-

2 İsmail Taşpınar, “Mârûnîler”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003).

3 * **Diofizit:** 451 Kadıköy Konsili’nde monofizit fikirler aforoz edilmiş ve Diofizit anlayışı tarif eden şu iman formülü kabul edilmiştir: “Rab İsa-Masih, ulûhiyette tam olarak, hakiki Allah ve hakiki insandır. Ulûhiyette Baba ile aynı cevherden; insaniyette bizimle aynı cevherdendir. O, Allah annesi (theotokos) bakire Meryem’den iki tabiatlı biricik oğul olarak doğmuştur. Tabiatların her biri, kendi özel varlığını korumuştur.” Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş* (Konya: Nüve Kültür Merkezi, 2008), 149.

4 ** **Monofizit:** 431 Efes Konsili’nden sonra, Nesturiliğe karşı gelişen reaksiyon sonucunda ortaya çıkan, fakat tamamıyla zıt bir istikamette gelişen Monofizit Hıristiyan hareketi, kilise tarihi açısından önemli bir yer işgal etmektedir. Bu akım, İsa’da olduğu kabul edilen insanî ve İlahî iki tabiat yerine Monofizit bir karakterle kendini göstermiştir. Bu akımın öncüsü ise, Laodicie piskoposu olan Apollinaire’dır. İskenderiyeli Cyrill ve İstanbul Manastır Reisi Eutyches ise monofizit hareketin iki önemli şahsıdır. Apollinaire, “ulûhiyet ve ceset bir tek tabiatı oluşturan iki kısımdır; tıpkı normal bir insanın içinde ruh ve cesetten müteşekkil bir tek tabiata sahip olduğu gibi” diyerek bu görüşün ana fikrini ortaya koymuştur. Böylece monofizit anlayış ortaya çıkmıştır. Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü* (Konya: Nüve Kültür Merkezi), 515.

rinde toplanmışlardır.

Marunîlerin haçlılarla temasları sonucunda ayinleri büyük ölçüde Latin kültürünün etkisinde kaldı. Marunîlerin bir kısmı geri çekilen Frankların peşinden giderek Kıbrıs'a ve Rodos'a yerleştiler. Roma Kilisesi'yle birleşmelerini 12. Yüzyılda ilân etmiş olmalarına rağmen Romanın Marunîleri kabulü ancak 16. Yüzyılda gerçekleşmiştir.

Baalbek, Beyrut, Sayda, Sur, Halep, Şam, Cebeyl, Batrun, Kıbrıs ve Sarba Piskoposlukları, Antakya patriği unvanını taşıyan patriklerinin idaresi altında bulunmaktadır. Marunî Kilisesi'nin Papa'dan sonraki ruhanî lideri Beyrut yakınlarında Bkerke'de oturan Antakya ve bütün doğunun patriğidir. Marunîlerin ibadet geleneği Antakya Kilisesi'ne ait özellikler taşımaktadır. Başlangıçta âyin dili olarak Süryanicenin Aramî lehçesi kullanılmış, günümüzde ise Marunî Arapçası yaygınlık kazanmıştır.⁵

Marunî Kilisesi inançlarına göre Evharistiyada mayasız ekmek kullanılmaktadır. Evlilik, vaftiz, oruç gibi ibadetler Roma Katolik geleneğinden unsurlar taşımakla beraber Süryani geleneğine göre icra edilmektedir. Marunîler 1943'te bağımsız Lübnan Devleti kurulduğunda ülkedeki önemli dinî cemaatlerden birini oluşturdular. Hıristiyan, Müslüman ve Dürzî partilerin meydana getirdiği bir koalisyonla yönetilen Lübnan'da cumhurbaşkanı Marunîler arasından seçilmektedir. Bugün Lübnan'da 31 Ekim 2016 tarihinde seçilen Mişel Avn Cumhurbaşkanı olarak görev yapmaktadır. Mişel Avn Marunî Katolik'tir. Günümüzde toplam nüfusları bir buçuk milyona ulaşan Marunîler, başta Lübnan olmak üzere Ortadoğu'nun çeşitli ülkelerinde, özellikle Suriye, Mısır ve Kıbrıs ile daha çok ekonomik sebeplerle göç ettikleri Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, bazı Güney Amerika ülkeleri ve Avustralya'da yaşamaktadır.

Marunî Kilisesi patrikliği görevi "Antakya ve bütün doğunun patriği" unvanıyla 2011 yılından beri Beşara Butrus er-Rai tarafından yürütülmektedir. Günümüz Lübnan Devleti'nde yaşayan Hıristiyanların en kalabalık grubunu Marunîler teşkil ederler. Resmi adı ile Marunî Kilisesi Antakya Süryani Marunî Kilisesi şeklinde ifade edilmektedir.

1. Kıbrıs'ta Marunîler

Marunîlerin Kıbrıs'ta etnik bir toplum olarak geçmişleri 7. Yüzyıla dayanmaktadır. Bugün KKTC'de dört tane Marunî köyü bulunmaktadır ve bunların en büyüğü bizim makalemize konu olan Koruçam köyüdür. Diğerleri ise

5 Marunî Kilisesi hakkında detaylı bilgi için bk. Ramazan Işık, *Marunî Kilisesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2003).

Özhan (Asomatos), Karpasa (Karpashia), ve Gürpınar (Agia Marina)'dır.⁶ Özhan ve Gürpınar bugün Türk askerlerinin koruması altındadır ve evlerin bir kısmı terkedilmiş olması sebebiyle lojman olarak kullanılmaktadır.

Kıbrıs Marunîleri hakkında araştırma yapan tarihçiler, onların Kıbrıs'a 7. ve 13. Yüzyıllar arasında dört defa göç ettiklerini ifade ederler.⁷ İlk göç, Müslümanların Suriye topraklarına girişi sırasında imparator Justinyan 2 zamanında yedinci yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşmiştir. İkinci göç, MS 938 senesinde Asi Nehri kıyısındaki Apamedia'da bulunan Aziz Maron Manastırının yıkılışıyla gerçekleşir. Üçüncü göç, Kıbrıs'ın Guy de Lusignan tarafından alınmasıyla gerçekleşir. Bu üçüncü göç şöyle gerçekleşmiştir: Bizans İmparatorluğu'nun Kudüs'e saldırısı sırasında Kıbrıs, Bizans tarafından fethedilerek bir mola yeri olarak kullanılmıştır. Ancak İngiltere Kralı I. Richard, Eyyûbiler Devleti'nin kurucusu ve Selçuklu komutanı Selahattin Eyyûbi'yi yenip de Kudüs'ü geri alamamış ve Richard'a Kıbrıs, ülkesinden çok uzakta olması dolayısıyla pek cazip bir yer olarak gelmemiştir. Dolayısıyla Richard, adayı Kudüs seferi dönüşünde yüz bin altına *Templar Şövalyeleri*'ne^{8*} satar. Ortodoks olan ada halkını Katolik yapmaya çalışan Templar Şövalyeleri adada bir isyanla karşılaşır. Bunun sonucunda şövalyeler adayı Richard'a geri verip kırk bin altınlık peşinatlarını kurtarmak isterler. Ancak Richard bunu kabul etmez ve paranın geri kalanını da istemeye devam eder. Bunun üzerine, kralığı elinden gitmiş olan eski Kudüs Kralı Guy de Lusignan^{9**} Kıbrıs'ı Templar Şövalyelerinden satın alır. Bu alışveriş MS 1192 yılında olup Kıbrıs'ta 400 yıl sürecek olan Latin egemenliği dönemi böylece başlamış olur.¹⁰

Templar Şövalyeleri ile Kıbrıslılar arasındaki sorun, mezhep farklılığıdır. Aynı şey Lüzinyanlar ile de bulunmaktadır. Kıbrıslılar Ortodoks, Lüzinyanlar ise Katolik'tir. Lüzinyanlar böyle bir ülkede kendilerini garanti altına alabilmek için, eski ülkelerinden Kıbrıs'a kendileri ile aynı mezhebe mensup paralı askerler taşırlar. Böylece Kıbrıs'ta 7. Yüzyıldan beri az çok yaşamak-

6 Ulvi Keser - Muharrem Özdemir, "Kıbrıs'ta Azınlıklar: Ermeniler, Marunîler ve Gurbetler", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* 17/35 (30 Mart 2018), 326.

7 Ramazan İşık, "Marunîleri Memlûkler Döneminde Fransisken Misyoner Rahiplerin Katolikleştirme Faaliyetleri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/1 (2005), 207.

8 * **Templar Şövalyeleri:** XII. Yüzyılda Kudüs'te kurulan şövalyeler birliği. Mabedin Şövalyeleri diye adlandırılan tarikat mensupları, kısaca Templar diye isimlendirilmişlerdir. Templar Tapınak demektir. Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, 749.

9 ** Lüzinyanlar Kıbrıs'ta 1192 ile 1489 yılları arasında hâkim olmuşlardır. 1489'dan sonra ada Venediklerin eline geçmiştir. Latin etkisi ise Lüzinyanlar'ın adayı Katolik yapmaya çalışması sonucu adada görülmüştür. Ancak her türlü zorbalığa rağmen o dönemde Ortodoks olan ada halkını Katolik yapamamışlardır.

10 Sir Hamilton Goold Adams, *Kıbrıs'ın El Kitabı*, çev. Ali Çakıroğlu (Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2007), 150.

ta oldukları bilinen Marunîler, adanın belli başlı topluluklarından biri haline geldiler. Lübnan asıllı, Katolik ve Aziz Maron adlı bir azizin tarikatına bağlı olan bu insanların ana dili Arapçadır. Lüzinyan dönemi boyunca en ayrıcalıklı grup olarak yaşayan Marunî nüfusunun bir ara 80.000'i geçtiği bilinmektedir. Osmanlının adayı fethinden sonra, bizzat Papa 7. Clement'in, Marunîlerin durumunu belirlemek üzere Kıbrıs'a bir temsilci göndermesi (Rahip Gerome Dandini) söz konusu topluma verilen önemi göstermeye yetmektedir.¹¹ Dördüncü göç ise 13. Yüzyılın sonlarında haçlıların Kudüs topraklarında yenilmesiyle başlar.¹²

Kıbrıs Marunîleri Katolik Kilisesi'nin doğu Hıristiyan kültüne aittirler. Lübnan'daki Marunî Kilisesi'nin kutsal ruhanî meclisi tarafından seçilen ve papa tarafından onaylanan bir Marunî başpiskoposları vardır.¹³

1974 Barış Harekâtı'ndan sonra Koruçam(Kormakitis), Özhan (Asomatos) ve Karpaşa'da (Karpashia) az sayıdaki Marunî nüfusu hariç birçok Marunî adanın güneyine göç etmiştir. 1975'te gönüllü olarak Türk tarafında kalan Marunî sayısı dokuz yüz yetmiş dokuzdu. Bu gün Koruçam'da yaklaşık yüz yirmi, Karpaşa' da on bir ve Özhan' da seksen yaşında iki kadın kalmıştır.¹⁴

Asomatos Köyü bugün askerî kamp olarak kullanılmaktadır. Marunîler Pazar günleri Aziz Michael Kilisesi'ndeki ayine katılabilmek için bu köye girebilmektedirler. Ayia Marina Köyü(Gürpınar) aynı şekilde askeri kamp olarak kullanılmaktadır ve giriş tamamen yasaktır. Köydeki Kilisenin restore edilerek ibadete açılması için Marunîler tarafından 2014 yılında KKTC makamlarına yapılan başvurular olumlu karşılanmış, çalışmalar başlamıştır. 2014 yılından beri bu köyde yılda bir kere ayin yapılmaktadır.

Marunîler için köyler kendi dinleri ve gelenekleri için önemlidir. Bu yüzden bayramlarda ve özel günlerde çok kalabalık köy ziyaretleri yapılır. Bu ziyaretler köyde devamlı oturanların ve bir şekilde Rum tarafına geçmiş olanların ailelerinin, KKTC'ye geçmeleri şeklinde olmaktadır.

Marunîler kendi dinlerini ve kültürlerini yaşatmak adına birkaç şekilde teşkilatlanırlar. Bunlar, gençlerin bir araya gelmesini sağlayacak kamplar

11 Claude Delaval Cobham, *Excerpta Cypria: Materials for a History of Cyprus; Tr. and Transcribed, with an Appendix on the Bibliography of Cyprus* (Cambridge: Cambridge : University Press, 1908), 181-184.

12 Guita G. Hourani, *An Abridgment of the History of Cypriot Maronite Community* (Lebanon, 2007), 5.

13 Taşpınar, "Mârûnîler", 28/71.

14 Mustafa Şengil, *Dinler Tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Marunîler* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 82.

oluşturmak, kulüpler ve kültürel dernekler kurmak, kamp organizasyonları yapmak, aylık topluluk dergileri yayınlamak, izcilik kulüpleri kurmak ve web siteleri yapmak şeklinde sıralanabilir.

Marunîler dil olarak kendilerine has Marunî Arap dilini kullanırlar. Ancak Rumlarla karşılaştıkları zaman Rumca konuşurlar. Âyin dilleri ise Arapçadır. Antony Haji Rousso kendilerinin Arapça okuyup anlayabildiklerini ancak yazamadıklarını ifade etmektedir. Bu yüzden çocuklarının Marunî Arap dilini unutmak üzere olduklarını söylemekte ve Rum yönetiminden bu dil eğitiminin verilmesi ve bu eksikliğin giderilmesi için taleplerde bulduklarını ifade etmektedir. Bugün Marunî Arapçası UNESCO tarafından yok olmak üzere olan diller içerisinde alınmıştır.¹⁵

İngiliz idaresi sırasında Marunî topluluğu nüfuslarının artışıyla birlikte hem finansal hem de kültürel yönde gelişme sağlamışlardır. Siyasi ve dinî haklarında bir takım iyileşmeler olmuştur. Bunun bir sonucu olarak yeni kiliseler ve okullar inşa etmişler, dört köydeki ilkokullar Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nca desteklenmiş ve kilise ilahileri, Arap dili, geleneksel danslar ve şarkılar gibi dersler de müfredata eklenmiştir. Bu okullar herkese açık olmasına rağmen öğrencilerinin büyük bir kısmını Marunîler oluşturmuştur.¹⁶

Bugün Kuzey Kıbrıs'ta Marunîlerin ana dilleri olan Marunî Arap dili ve yeni nesilde bu dilin yerini alan Rumca ile eğitim yapan bir ilkokul olmadığından ilkokul çağına gelen çocuklar eğitim için güneye gitmektedirler. Köydeki nüfusun yaşlılardan oluşmasının sebeplerinden biri de, bu eğitim konusudur.

Kıbrıs'taki Marunî köylerinin sayısı 1250 yılında altmış, 1570 yılında otuz üç, 1576 yılında on dokuz, 1700 ile 1820 yılları arasında on olarak tespit edilmiştir. 1960'da ise dört Marunî köyü bulunmaktadır.¹⁷

Bu düşünün bazı kesimlerce asimile olarak algılandığı görülmektedir. Ancak zamanla İslam'ı tercih eden Marunîler olduğu gibi Ortodoks Hıristiyanlığı seçip Rumlaşanlar ve ana vatanları olan Lübnan'a dönüşler de gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, günümüz Kıbrıslı Türk nüfusu arasında asimile edilmiş Marunî nüfus bulunduğunu ileri sürmek kanıtlanabilecek bir iddia değildir. Genç Marunî nüfus içerisinde Rumlarla evlenmelerin ciddi şekilde arttığı, dolayısıyla Marunîliğin Kıbrıs'ta dış evlenme sebebiyle kaybolma tehlikesi ile karşı karşıya olduğu Marunî temsilcileri tarafından ifade edilmektedir.

15 Marianna Frangeskou - Alexander-Michael Hadjilyra, *The Maronites of Cyprus* (Nicosia: Press and Information Office, 2012), 15.

16 Haşmet Muzaffer Gürkan, *Kıbrıs Tarihinden Sayfalar* (Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2006), 160.

17 Gürkan, *Kıbrıs Tarihinden Sayfalar*, 163.

Kimi kaynaklarda, bir miktar Marunî'nin de Osmanlı dönemi boyunca İslamiyet'e geçerek, bugünkü Kıbrıslı Türkler arasında yer aldığı ileri sürülmektedir.¹⁸ 1570 ile 1576 yılları arasında mevcut otuz üç köyün on dokuza düştüğü görülmektedir ki Osmanlı ile Latin dünyası arasındaki çekişmeyi de göz önüne aldığımız zaman, Hıristiyanların paralı askerlerini oluşturan bu topluluğun, fetih esnasında kırıldığı, kalanlardan kimisinin de adayı terk ettiğini söylemek yanlış olmaz. Türk tarihinin başından, 1820 yılına kadar ise on dokuz köy ona düşmüştür. İlk altı yıl ile sonraki üç asır arasındaki Marunî nüfus azalmasının oranı aynıdır. İngiliz döneminin başında, 1881 yılında yapılan nüfus sayımında ise Marunî nüfus sadece 212 olup bu rakam tüm nüfusun %0,11'i kadardır. 1960 yılında ise Marunî köylerinin sayısı dörde düşmüştür ama H. Gürkan o tarihteki Marunî nüfusunun 4000 olduğunu yazmaktadır. Bu rakamın da %0,5 dolaylarında bir rakamı ifade ettiğini düşünürsek Marunî nüfusunun asimile edildiğini ileri sürmek, akla yakın bir yargı değildir.

Bugün Koruçam Köyü'nde yaklaşık yüz yirmi kişi yaşamaktadır. Bunlar çobanlık yapan ve çiftçilikle uğraşan insanlardır. Adadaki toplam Marunî sayısı ise dört bin civarındadır.¹⁹ Koruçam Köyü Marunîleri dinlerini, geleneklerini, âdetlerini ve dillerini olabildiğince yaşamaya ve unutmamaya gayret göstermektedirler. Vatikan da buradaki bir avuç insanla ve onların Katolik Hıristiyanlıkla olan ilişkileriyle yakından ilgilenmekte ve din adamları göndermektedir. Marunîlerin Rum meclisinde kendilerini temsil eden bir temsilcileri bulunmaktadır. 1960 Anayasasına göre azınlıklar içinde sayılmışlar ve kendi temsilcilerini seçme hakkı kendilerine tanınmıştır.²⁰

2. Köyün Adı

Koruçam Köyü'nün orijinal adı Kormakitis (Kormaciti ya da Kormacit)'tir. Koruçam adı ise 1974 Barış Harekâtı'ndan sonra ikiye ayrılan Kıbrıs adasının kuzey kısmı olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisinde kalan köy-ilçe vs. isimlerinin Türkçeleştirilmesi kapsamında koyulmuştur. Koruçam ismi telaffuz bakımından köyün eski adına benzediği için tercih edilmiştir.

Köyün ismi ile ilgili birkaç rivayet mevcuttur. En çok itibar edilen ise, köyün adının Lübnan'daki Kour Majit adlı köyden buraya gelen Marunîlerin eski köylerinin adını Kormacit'e verdikleri rivayettir.

18 Gürkan, *Kıbrıs Tarihinden Sayfalar*, 161.

19 Zekai Altan, *Kuzey Kıbrıs'ı Tanıyalım, Gezelim, Görelim* (Lefkoşa: Ateş Matbaacılık, 2000), 150.

20 Işıl Altun - Ulvi Keser, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Unutulan Barış Elçileri; Marunîler, Yapılanlar ve Yapılmayanlar Üzerine Kesitsel Bir Bakış", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 6/11 (01 Aralık 2013), 55.

İkinci rivayet, MÖ 8. Yüzyılda ticaretle ünlenen Fenikelilerle ilgilidir. Kıbrıs, Lübnan'dan fazla uzak olmadığı için onlar adanın Kuzevbatısında ticari bir şehir inşa ettiler ve adını "Kormia" koydular. Tarihçilere göre Kormia şehri Livera şehrinin yakınındaydı. Müslümanların Arap Yarımadası'ndan taşmasıyla birlikte Lübnan ve Suriye'de yaşayan çoğu Marunî Kormia'ya göç etmiştir. Ancak korsanların Kormia'yı sık ziyaretleri sebebiyle Marunîler Kormia'yı terk ederler ve yeni bir şehir kurarlar. Bu yeni yerleşim merkezine de Kormia Jtite (yeni Kormia) adını verirler. Bu yeni isim günümüzde kullanılan Kormacit^{21*} versiyonunun bir köküdür.

En son rivayet ise bazı tarihçilerin Kormakitis adının antik devlet olan Kermia'ya dayandığı görüşüdür. Aziz Barnaba biyografisinde Livera köyüne yakın Kormakitis adlı bir yerden bahseder. Tarihçiler Aziz Barnaba'nın köyü ziyaret ettiğine de inanırlar.²²

3. Köyün Coğrafi Konumu ve Nüfusu

Koruçam Köyü Girne ilçesinin 35 kilometre batısında bulunmaktadır.²³ Koruçam Köyü KKTC'deki dört Marunî köyünün en büyüğüdür. Bu yüzden tarihte burası Marunîliğin merkezi olmuştur. Köyün merkezindeki Katedral Başpiskoposluk olarak kullanılmıştır. Toprakları verimli arazilerden oluşmaktadır. Şu an köyün nüfusu yaklaşık yüz yirmi olarak belirtilmektedir ancak bu rakam değişkendir. Çünkü bugün köyde yaşayanlar yaşlı çiftçi ve emeklilerdir. 1974 Barış Harekâtı'ndan sonra Rumlarla daha çok ilişki içinde bulunmalarından dolayı büyük bir kesim Rum tarafına (güneye) geçmeyi tercih etmiştir.²⁴ Ancak özel günlerde ve hafta sonları köyün nüfusu artmaktadır. Ayrıca köydeki evler, restore ve tamir edilmeye, yeni evler yapılmaya başlamıştır. Köy yeniden eski kabalık günlerine dönme yolunda ilerlemektedir. Artık sadece yaşlılar değil her kesimden gelip köyde evini tamir ettiren, köyde oturan insanlar bulunmaktadır.²⁵

1974 yılından bu zamana kadar hiçbir değişikliğe uğramadıklarından Koruçam'daki evler geleneksel Kıbrıs mimari stilini yansıtmaktadır. Bundan dolayı köy çok güzeldir. Evler birbirine çok yakındır ve hepsinin birer balkonu bulunmaktadır.

21 * **Kormacit:** Köyün adı resmîyette Koruçam olarak geçmekte ve tabelalarda da yine Koruçam yazmaktadır. Ancak köyde yaşayan Marunîler de Kıbrıs'ta yaşayan Türkler de Rumlar da köye Kormacit demektedir ve böyle yaygınlaşmıştır. Günümüzde kullanılan Kormacit deyimini de bunun bir sonucudur.

22 Goold Adams, *Kıbrıs'ın El Kitabı*, 53.

23 Gürkan, *Kıbrıs Tarihinden Sayfalar*, 161.

24 Teo Kermeliotis, "Cypriot Maronites: Ancient Community Facing Extinction", *Aljazeera* (13 Şubat 2018).

25 Altan, *Kuzey Kıbrıs'ı Tanıyalım, Gezelim, Görelim*, 150.

4. Kutsal Mekânlar

Aziz George Katedrali Köyün en büyük azizine atfedilen bu kilisenin inşası, Loannis Cirilli'nin Kıbrıs Marunîlerinin başpapazı olduğu zamanlara denk gelir. 1900 senesinde inşasına başlanmış ve otuz yıldan fazla sürmüştür. 1933 senesinde Başpiskopos Paul Aouat tarafından kutsanarak hizmete sunulmuştur. Bu kilise 1974 yılı öncesinde Kıbrıs Marunî Kilisesi'nin resmî katedrali konumundadır. İçerisinde birçok değerli ikon ve eşya bulunmaktadır. Bazılarının 12. Yüzyıldan kalma olduğu ifade edilmektedir.²⁶ Bu kilisenin iki tane göz alıcı çan kulesi vardır. Kilisenin tasarımı ve planı Maltalı mimar Fenec ve Maltalı mühendis Cafiero tarafından hazırlanmıştır. Köy sakinleri de kilisenin inşasında aktif olarak yer almıştır.

Aziz George Şapeli Köyün merkezinde bulunan Fransisken Kardeşler Manastırı'nın hemen yanında bulunmaktadır. 1534 yılında inşa edilmiştir ve köyün en eski şapelidir. Bu kilisenin kapısında 1934 yazılıdır ve Arapça olarak "Tanrım, rahmet ve şefaatinin kapılarını aç" cümlesi vardır.²⁷

Fransisken Kardeşler Manastırı 1936 senesinde köy meydanında Aziz George şapelinin hemen yanına inşa edilmiştir. Çok güzel bir binadır ve güzel bir köy manzarası vardır. Aziz George Katedrali'ne de çok yakın ve yüksekçe bir konumdadır. Şu anda bu manastırda iki Marunî rahibe ile Vatikan tarafından gönderilmiş Portekizli bir rahibe bulunmaktadır. Bu rahibeler yaşamlarını bu manastırda sürdürmektedir.²⁸

Aziz Meryem Şapeli (Kutsal Bakire Şapeli) Köyün batısında 1453'te inşa edilmiş ve Aziz Meryem'e atfedilen küçük bir şapeldir. Birkaç yıl önce restore edilmiştir ve çok sayıda ziyaretçi almaktadır. Şapelin içinde bir cam fanus içinde bebek İsa'yı kucağında tutan Meryem ananın bir heykelciği bulunmaktadır.

Aziz George Şapeli 2 (Deniz Kenarında) Koruçam'ın kuzeyinde denizin kıyısında 1800'de inşa edilmiş bir yapıdır. Her yıl burada 3 Kasım'da Aziz George'a atfedilen bir ayin gerçekleştirilmektedir.²⁹

26 Goold Adams, *Kıbrıs'ın El Kitabı*, 53.

27 Fransisken rahibelerin Marunîler üzerindeki misyonerlik faaliyetleri için bk. Işık, "Marunîleri Memlûkler Döneminde Fransisken Misyoner Rahiplerin Katolikleştirme Faaliyetleri".

28 Şengil, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Marunîler*, 65.

29 Münir Yıldırım, "Kıbrıs Marunî Topluluğu", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/1 (01 Mart 2013), 10-11.

Sonuç

Hıristiyan mezheplerinden biri olan Marunîlik hakkında, bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az çalışma yapılmıştır.

Koruçam Köyü Marunîlerini incelemeye çalıştığımız bu makalede dağınık bilgileri bir araya toplayarak genel bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

KKTC'de 7. Yüzyıldan beri varlıkları bilinen Marunîler; bugüne kadar varlıklarını sürdürmüş olmalarını sadece dinlerine borçludurlar. Koruçam Köyü Marunîleri tarih boyunca dinlerini terk etmeye, Ortodoks mezhebine geçmeye defalarca zorlanmış olmalarına rağmen öz yurtları olan Suriye ve Lübnan'dan Kıbrıs'a göç ettiklerinden beri asıllarını kaybetmemişlerdir. Katolik Hıristiyanlık içinde kendilerini kaybetmeden bu günlere gelmişlerdir.

Bugün Kıbrıs'ta Marunîler yine dinleri sayesinde ya da başka bir deyişle dinleri için güneyde onları daha iyi bir hayatın beklediğini bildikleri halde göç etmemiş, asıllarını kaybetme kaygısıyla her türlü hayat şartlarında bu topraklarda yaşamayı sürdürmüşlerdir. Tarihte asimile kaygısı yaşamış, Ortodoks olmaya zorlanmış, savaşlarda kırılmış olmalarına rağmen bugün biz Kıbrıs'ta Marunîler de var diyebiliyorsak bu, onların dinlerine sahip çıkmaları sebebiyle olmuştur. Ayrıca Marunîler bugün Kıbrıs'ta varlıklarını sürdürebilmek için geçmişte olduğundan çok daha fazla çalışma yapmaktadırlar. Avrupa Birliği'nden maddî yardım talepleri, harabe ve kullanılamaz halde olan kiliseleri yeniden inşa ve ibadete açma çalışmaları, ana dilleri olan Arapçayı çocuklarına öğretebilmek için güney Rum kesiminde yürütmüş oldukları eğitim kurumu açma gayretleri hep bu Hıristiyan mezhebini yaşatma çabalarının bir sonucu olarak göze çarpmaktadır.

Toplumlarda aynı coğrafyayı paylaşmanın bir sonucu olarak karşılıklı etkilenme kaçınılmaz bir gerçektir. Marunîler de bu etkilenmeden nasibini almış, bunun bir sonucu olarak Rumca, ana dillerinin yerini almaya başlamıştır. Dil konusundaki bu hassasiyetleri, dilin arkasından dinlerini kaybetmeleri korkusundan kaynaklanmaktadır. Dinî yaşayış açısından Kıbrıslı Türklerle Marunîler arasında net bir çizgi söz konusu iken, sosyal yaşantı bakımından çok fazla benzerlik bulunmaktadır. Evlerin mimarî yapısı, içinin oturumu, yeme içme alışkanlıkları vb. konularda birçok benzerlik bulunmaktadır. Ancak takdir edilmelidir ki bu, doğal karşılanacak bir durumdur.

Kıbrıs'ta Ortodoks Hıristiyanlar dolayısıyla Rumlar, Katolik olmaları sebebiyle Marunîlere çok sıcak bakmamakta, hâlâ açıkça söylemeseler de onların Ortodoks Hıristiyanlığa geçmelerini istemektedirler. Ancak Müslümanlar, dolayısıyla Kıbrıslı Türkler İslâm'ın Müslümanlara aşılması olduğu *hoşgörü* anlayışı sebebiyle kendi dininden olmayanlara da sıcak ve samimi davranmakta, onların dinlerine ve yaşantılarına saygı duymaktadırlar. Bunun

bir sonucu olarak KKTC'de bir hoşgörü ve barış ortamı oluşmuştur. Dolayısıyla Marunî köylerini ziyarete giden Kıbrıslı Türkler, din ve milliyetleri ayrı olmasına rağmen çok sıcak karşılanmaktadır.

Kaynakça

- Altan, Zekai. *Kuzey Kıbrıs'ı Tanıyalım, Gezelim, Görelim*. Lefkoşa: Ateş Matbaacılık, 2000.
- Altun, Işıl - Keser, Ulvi. "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Unutulan Barış Elçileri; Marunîler, Yapılanlar ve Yapılmayanlar Üzerine Kesitsel Bir Bakış". *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 6/11 (01 Aralık 2013), 52-75.
- Aydın, Mehmet. *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*. Konya: Nüve Kültür Merkezi.
- Aydın, Mehmet. *Dinler Tarihine Giriş*. Konya: Nüve Kültür Merkezi, 2008.
- Cobham, Claude Delaval. *Excerpta Cypria: Materials for a History of Cyprus; Tr. and Transcribed, with an Appendix on the Bibliography of Cyprus*. Cambridge: Cambridge : University Press, 1908.
- Frangeskou, Marianna - Hadjilyra, Alexander-Michael. *The Maronites of Cyprus*. Nicosia: Press and Information Office, 2012.
- Goold Adams, Sir Hamilton. *Kıbrıs'ın El Kitabı*. çev. Ali Çakıroğlu. Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2007.
- Gürkan, Haşmet Muzaffer. *Kıbrıs Tarihinden Sayfalar*. Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları, 2. Basım, 2006.
- Hourani, Guita G. *An Abridgment of the History of Cypriot Maronite Community*. Lebanon, 2007. <https://www.yumpu.com/en/document/read/17557467/an-abridgment-of-the-history-of-the-cypriot-maronite-community>
- Işık, Ramazan. *Marunî Kilisesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2003.
- Işık, Ramazan. "Marunîleri Memlûkler Döneminde Fransisken Misyoner Rahiplerin Katolikleştirme Faaliyetleri". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/1 (2005), 203-218.
- Kermeliotis, Theo. "Cypriot Maronites: Ancient Community Facing Extinction". *Aljazeera* (13 Şubat 2018). <https://www.aljazeera.com/news/2018/02/cypriot-maronites-ancient-community-facing-extinction-180212173312467.html>

Keser, Ulvi - Özdemir, Muharrem. "Kıbrıs'ta Azınlıklar: Ermeniler, Marunîler ve Gurbetler". *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* 17/35 (30 Mart 2018), 317-344.

Şengil, Mustafa. *Dinler Tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Marunîler*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Taşpınar, İsmail. "Mârûnîler". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/71-72. Ankara: TDV Yayınları, 2003. <https://islamansiklopedisi.org.tr/maruniler>

Yıldırım, Münir. "Kıbrıs Maruni Topluluğu". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/1 (01 Mart 2013), 1-21.